

DCIDOB 109.

PAKISTAN, A LA RECERCA D'UNA IDENTITAT.

Migració del poble pakistanès. Causes, evolució i vida quotidiana dels pakistanesos a Catalunya.

Javed Ilyas Qureshi

Migració del poble pakistanès

Causes, evolució i vida quotidiana dels pakistanesos a Catalunya

Javed Ilyas Qureshi

Llicenciat en Ciències Polítiques;
President de l'Associació de Treballadors
Pakistanesos de Catalunya

Des del 1947, any en què el Pakistan va esdevenir un país independent, uns vuit milions de pakistanesos han emigrat a altres països. Malgrat que sabem que al Regne Unit es va dirigir aproximadament mig milió de persones –principalment per la seva relació prèvia, per les facilitats del país i pel coneixement de la llengua–, i que un altre mig milió va anar cap als Estats Units per raons similars, no existeixen dades gaire concretes sobre la distribució de la diàspora pakistanesa. Actualment, a Espanya hi ha uns 60.000 pakistanesos, dels quals el 70%, un total de 40.000, viuen a Catalunya.

Raons històriques de l'emigració

Una vegada independitzat de l'Índia i de l'ocupació britànica que havia durat 200 anys, el Pakistan va viure sota dictadura militar durant 55 anys, incloent-hi tant els períodes en què la dictadura era exercida directament pels militars, com aquells en què van posar caps de Govern controlats per ells. Durant aquest temps, els antics senyors feudals, els buròcrates i els comerciants van unir els seus interessos per explotar el poble pakistanès, el qual va viure l'arribada de la pobresa, l'atur i la inseguretat ciutadana. Amb aquests elements, el Pakistan no va avançar econòmicament i es va mantenir el sistema feudal que existia des de temps antics, fins i tot des d'abans que arribessin els britànics.

Els pakistanesos, a fi de mantenir les seves famílies, van mirar cap a l'exterior per canviar el seu nivell de vida i començar de nou en un altre país. Les famílies pobres de classe mitjana-baixa no podien permetre's el cost de l'obtenció d'un visat a

un país llunyà, molt més car que per a un país proper, i se'n van anar als països del Golf Pèrsic. La classe mitjana i la gent amb més possibilitats va emigrar cap a Europa, Estats Units, Canadà, Austràlia, Japó o Corea.

Diferències segons l'origen. El Pakistan té uns 160 milions d'habitants repartits en quatre províncies, el 50% dels quals a la província del Punjab, la més gran del país. Un 80% de la immigració que ha vingut a Espanya prové d'aquesta regió, però allà també hi ha grans diferències en la forma de vida i les possibilitats d'emigració. Es poden distingir clarament dues zones: mentre que el baix Punjab és una zona pobra i més aviat desèrtica, la part alta del Punjab és rica en comerços i està dirigida al sector serveis. A prop d'aquesta darrera zona es troba Islamabad, la capital del Pakistan, on s'acumulen les diferents administracions del Govern i les ambaixades dels diferents països. El 75% de la burgesia i de la burocràcia viuen aquí, així com el 70% del personal de l'Exèrcit. La concentració d'administracions i serveis, com també representants d'altres països en aquesta ciutat, va fer més accessible per a la població de la part alta del Punjab la informació i els contactes necessaris per a l'obtenció d'un visat, bé de forma legal o il·legal, a través d'agents de les autoritats que acceptaven diners a canvi dels visats. D'aquesta forma es va iniciar una onada migratòria important. Quan els emigrants començaven a enviar diners a la família, aquesta millorava el seu nivell de vida, i a la vista dels veïns i coneguts suposava tal millora que tothom que podia també marxava per aconseguir una vida millor.

Quan els responsables de les ambaixades es van adonar d'aquesta tendència, van tallar les facilitats per tramitar la sor-

tida del país i van començar a posar obstacles per a l'obtenció dels visats. Això va incrementar la corrupció dels agents encarregats dels documents, els quals, a canvi de diners, falsificaven els papers i subornaven qui calgués per als veïns i coneguts de la ciutat. Inicialment, el preu de compra de la documentació era assequible per a les famílies, però després dels anys noranta s'han posat tantes dificultats per obtenir un visat que la quantitat de diners que demanen els agents és inassequible per a un treballador mitjà del Pakistan i, per tant, poques persones poden accedir-hi.

El sistema per emigrar ha canviat: ara només s'ho pot permetre la gent que pot rebre diners des d'altres països perquè tenen familiars ja emigrats. Per tant, la majoria de la immigració que es produeix a hores d'ara està relacionada amb els primers emigrants que van sortir del país. Les dificultats que es van posar per obtenir un visat van perjudicar sobretot la gent del baix Punjab i d'altres províncies, ja que se'ls va tancar la possibilitat d'emigrar si no ho havien fet abans.

Estratègies polítiques que faciliten l'emigració

Hi ha determinades zones del Pakistan que han vist afavorit el seu procés migratori per determinades circumstàncies. Per exemple, durant els anys cinquanta del segle XX, el Govern pakistanès va construir dues preses d'aigua a la zona del Caixmir que van afectar milers d'hectàrees d'agricultura. A causa de la seva passada relació amb el país, el Regne Unit no va demanar als pakistanesos cap visat per entrar al país fins a l'any 1972. Les facilitats de documentació i de llengua van afavorir que la majoria dels milers de persones afectades per la construcció de les preses marxessin cap al Regne Unit.

Un altre cas el trobem molt a prop de l'Afganistan: a la província del Balutxistan, es va crear cap als anys 1982-1983 un moviment d'esquerres bastant fort que tenia relacions amb l'URSS. Estats Units estava en contra d'aquest moviment i, per dissoldre'l, va fer que l'ambaixada estatunidenca al Pakistan donés visats als joves per anar a viure als Estats Units. D'aquesta forma, en arribar al país i començar a tenir una vida millor i poder enviar diners a les seves famílies, els joves oblidaven el pensament d'esquerres. Això no va tenir un èxit total, ja que, malgrat que una part dels joves va canviar la seva mentalitat, el moviment va romandre.

I encara un altre exemple: després de 1980, els governants de l'Exèrcit pakistanès van crear un partit polític a la província del Sindh per satisfer els seus propis interessos i els dels estatunidencs. Estats Units donava suport a l'Exèrcit pakistanès davant els conflictes amb la població, que venien de molt temps enrere, i també donava visats per als militants del partit per facilitar que aquesta col·laboració es perllongués. Els militants també rebien amb facilitat visats per anar al Regne Unit, ja que aquest país també compartia interessos amb els estatunidencs; el mateix cap del partit es va exiliar al Regne Unit fa uns vuit anys i encara hi viu.

La majoria de la immigració que es produeix a hores d'ara està relacionada amb els primers emigrants que van sortir del país

Raons actuals de l'emigració

A part de les causes polítiques i històriques que el pakistanès mitjà té per emigrar, la vida quotidiana actual ja és bastant difícil per si mateixa i fa més atractiva la idea de marxar lluny. Al Pakistan, els sous són molt baixos i les condicions de vida molt dures: un obrer o un treballador manual guanya uns 45-50 € al mes, mentre que un pis per a una família en una gran ciutat es lloga per uns 100 € mensuals. A més, la carn de be val 2,5 €/kg, la carn de vaca 2 €/kg i la de pollastre 1,5 €/kg; així que un treballador de classe mitjana no pot incloure carn en la seva dieta. Altres béns de consum, com fruita o begudes, tenen aproximadament el mateix preu que el que trobem als nostres mercats de Catalunya; però, i a tall d'exemple, un mestre al Pakistan guanya al llarg de tot un any el que guanya aquí un mestre en un mes.

A més de la pobresa, al Pakistan no hi ha seguretat social, no hi ha beneficis d'atur ni dret a pensió de jubilació; l'educació pública és dolenta i només l'educació privada –inassessible per a la classe mitjana– és bona. Durant la dictadura estava prohibit fer associacions d'obrers, manifestacions o qualsevol classe d'oposició al règim. Per contra, els funcionaris i treballadors del Govern sí que tenen dret a subsidis d'atur i de jubilació i seguretat social. Des dels anys vuitanta fins ara, quan l'Exèrcit no ha governat directament ha posat al capdavant els seus polítics-titella, que també han generat corrupció i han robat la riquesa del Pakistan, enduent-se-la a altres països i deixant més pobresa i atur.

Aquestes són les poderoses raons de la majoria de la gent que emigra del país en l'actualitat. En certa manera, aquests moviments són afavorits per la burgesia i la burocràcia del país, ja que els emigrats envien tants diners al seu país d'origen que, actualment, més d'una quarta part del pressupost pakistanès prové d'aquestes remeses. Això és un benefici per a les classes econòmiques altes, ja que aquests diners reverteixen indirectament en benefici seu.

L'emigració pakistanesa a Catalunya i Espanya

El 1972 hi havia uns 110 pakistanesos a Catalunya. En aquella època hi havia un funcionari català, el senyor Escoda, que era cònsol honorari del Pakistan a Catalunya, que va ajudar molt els novinguts a trobar feina a les mines de carbó de Terol. Inicialment, els immigrants venien a Catalunya, llogaven un habitatge a Barcelona on passaven els caps de setmana i treballaven a Terol els dies laborables. En començar a enviar diners i comunicar aquestes facilitats, va venir més gent. Així, des del 1975 fins al 1980-1982 van arribar a Catalunya uns 1.000 pakistanesos.

Posteriorment, el 1992, l'any olímpic, quan el Govern espanyol va obrir la regularització als immigrants, van arribar uns 5.000 pakistanesos més per legalitzar els seus papers. Gairebé un 98% d'ells van venir d'altres països, on hi vivien

feia temps, perquè allà no podien legalitzar la seva situació com aquí. Uns 3.500 van obtenir papers i es van establir majoritàriament a Barcelona, els 1.500 restants van retornar als seus països. Dels que van obtenir papers, aproximadament uns 1.000 van tornar a marxar, perquè havien viscut a països com Dinamarca o Alemanya, de nivell de vida alt, i trobaven que aquí, comparativament, hi havia poca feina i el nivell de vida era més baix.

És difícil que els propers anys es resolgui la situació d'aïllament ideològic dels pakistanesos immigrants

El 1994, el Govern espanyol va oferir una nova oportunitat de tramitar els documents si es trobava una oferta de feina, que s'havia de presentar a la Subdelegació del Govern. Després, la persona havia de viatjar per recollir el visat a l'ambaixada espanyola al Pakistan. Una part important de pakistanesos va presentar aquestes ofertes de feina comprades, normalment, en nom de familiars i coneguts que eren al Pakistan, de forma que els interessats recollien el visat directament a l'ambaixada espanyola i ja arribaven a Espanya amb la seva documentació correcta. De vegades, altres persones que no eren de la família, feien el mateix procés a canvi de diners. En aquest segon procés de regularització, alguns pakistanesos que havien retornat des d'Espanya a Alemanya i a altres països, van tornar de nou a Espanya i van presentar ofertes de feina que eren comprades a empresaris, tot i que no fossin reals. Amb aquest segon procés es van legalitzar uns 10.000 pakistanesos més. Durant el Govern d'Aznar es van fer també dues regularitzacions, el 2000 i el 2004, i van tornar a venir molts emigrants que vivien a diferents països d'Europa per l'"efecte crida".

Avui dia, els immigrants que ja viuen aquí, tot i que es trobin en situació irregular, poden regularitzar la situació obtenint un permís de residència per arrelament social. Per això cal que hagin viscut tres anys al país. Normalment, ho demostren amb el registre del padró i altres proves. S'estima que en aquest moment hi ha uns 3.000 pakistanesos a punt de legalitzar la seva situació.

Treball dels pakistanesos a Catalunya. Només un 5% del pakistanesos arribats aquí, procedents de països com Àrabia Saudita o els Emirats Àrabs Units, eren professionals i tenien un bon sou allà, però van venir igualment a demanar la residència perquè les condicions de vida són millors aquí. Tanmateix, la gran majoria dels que han vingut no tenien una professió d'origen, així que van haver d'acceptar feines senzilles i aprendre'n de noves.

El 1992, quan aquí mancava la feina, molts pakistanesos van treballar repartint bombones de butà de formà il·legal—sense contracte i sense sou i només cobrant de les propines—, o bé venent flors pels carrers a les nits, rentant plats als restaurants, fent venda ambulant, *top-manta*, etc. Hi havia fins i tot un sector en què l'única ocupació que tenia era precisament cercar feina: sortien al matí i es passaven tot el dia buscant i preguntant a un lloc i a un altre. Això va continuar així fins que va arribar el *boom* de la construcció que va generar molta feina en aquest sector i els pakistanesos s'hi van integrar—aproximadament un 60% dels pakistanesos que viuen aquí van viure a França abans, on hi havia molta feina en la construcció, i van aprendre els oficis de pintor, muntador de *pladur* i de paleta. Així, del 1999 a mitjan 2007, gairebé un 50% dels pakistanesos van treballar en la construcció i, en segon lloc, en restaurants; el nombre de venedors de flors i de butaners es va reduir.

Però potser l'activitat majoritària dels pakistanesos és el comerç. A Catalunya hi ha 5.000 botigues de pakistanesos que

donen feina a uns 12.000 pakistanesos. La majoria de comerços són d'alimentació, locutoris, fruiteries, carnisseries, *döner kebab*, restaurants, i també n'hi ha alguns dedicats a l'exportació-importació.

Per què hi ha tants comerços pakistanesos? El 95% dels pakistanesos vinguts a Catalunya no estaven professionalitzats al Pakistan, pertanyien a la classe mitjana i treballaven sobretot en el sector serveis. Aquest grup rebutja el treball manual, i no havien treballat mai abans com a pintors, ni paletes, ni perruquers, per exemple. Per aquesta raó, quan arriben aquí i no poden treballar de cap altra forma perquè no tenen una professió, dediquen els seus esforços a crear un comerç.

Pot sobtar que, si inicialment no disposen de diners, puguin crear tants negocis. El procés és el següent: com que la decisió de migrar es va encomanar per famílies, per grups de coneguts, etc., ara es troben aquí els amics, veïns, familiars i coneguts que tenien allà i tots col·laboren a crear un negoci. Quan un d'ells demana un préstec personal al banc, la resta dóna també diners o demanen el préstec conjuntament. Així, fan un negoci entre amics o germans, una col·laboració laboral ben habitual. Gairebé la meitat dels negocis pakistanesos a Catalunya pertanyen a socis que són dos o més germans. Inicialment, els germans treballen per compte aliè i porten un nivell de vida baix per estalviar tot el possible. A més, envien diners a la família del Pakistan, però com que normalment són a pobles petits, necessiten pocs diners. Aleshores, els germans demanen el préstec al banc i un d'ells deixa la seva feina i crea un negoci, mentre la resta continua treballant. Quan el negoci funciona una mica, un altre germà deixa el treball i crea un segon negoci. Així, finalment, tres o quatre germans tenen entre tots dues o tres botigues d'alimentació o un parell o tres de locutoris. De vegades, sobretot quan es tracta de persones grans o que han estat repetidament acomiadades de la feina per no tenir una professió i no veuen cap altra sortida, creen els comerços amb els diners que els envien familiars que han emigrat a països més rics. També alguns pakistanesos que havien comprat un pis entre els anys 1997 i 2003, davant la pujada de preus, l'han pogut vendre amb bastant benefici i han pogut invertir en la creació d'un negoci.

D'altra banda, el Govern espanyol ha obert tres processos de regularització en pocs anys i això ha permès un guany molt ràpid per a alguns pakistanesos que cobraven diners als compatriotes per ofertes de feina falses, o que inventaven trampes diverses per aconseguir la documentació per obtenir permisos de residència. D'aquesta forma, també s'han pogut obrir alguns comerços.

Activitat política. El 95% dels pakistanesos immigrants a Catalunya no coneixen la política d'aquí i només parlen entre ells de la política del Pakistan. De fet, tots els partits polítics representatius del Pakistan tenen branques a Barcelona i disposen de gent afiliada aquí. La majoria de pakistanesos estan convençuts pel seu Govern que criticar la política del seu país o manifestar-se en contra és ser antipatriotes. Normalment,

Migració del poble pakistanès

tots s'apropen més a la dreta política, i la majoria tenen una forta imbricació política i religiosa, tal com s'entén al seu propi país¹.

Així les coses, els pakistanesos no veuen bé que algú parli o es manifesti com d'esquerres; cap d'ells pot declarar-se socialista perquè un socialista és considerat com algú que està en contra del seu país i de la religió. Ni tan sols saben que al Pakistan també existeixen moviments polítics socialistes. Hi ha un percentatge de pakistanesos que estan afiliats a partits d'aquí, com ara el PSC i CiU, però en el cas dels partits d'esquerres, poden dir que hi pertanyen però neguen totalment que siguin d'ideologia socialista. A més, els pakistanesos solen ser molt centralistes, per referència a la centralitat del seu país d'origen.

Quant a la ideologia, es dona la circumstància que un pakistanès que hagi tingut una bona educació i tingui carrera pensa exactament igual que un altre que no ha anat mai a escola; i no es veu que hi pugui haver un canvi a curt termini.

Religió. Els pakistanesos són persones amb un fort sentiment religiós que s'estén a gairebé totes les àrees de la seva vida. La majoria de pakistanesos són musulmans sunnites, i hi ha aproximadament un 5% de xiïtes. A banda d'aquesta majoria musulmana, a Catalunya hi ha uns 500 pakistanesos cristians que ja ho eren al seu país i s'ha de dir que la relació entre ambdues religions és molt bona dintre de la comunitat. Amb una mentalitat molt religiosa, pensen que el món ric i desenvolupat està en contra de l'islam: veuen en el seu país la fortalesa de l'islam i creuen que tothom, inclosos els jueus, el volen destruir. Per al pakistanès mitjà, la cultura és només la religió i, així, desconeixen el concepte de laïcisme, de manera que creuen que Espanya és un país cristià i no pas laic. Resultarà molt difícil obrir aquesta mentalitat. Existeix un percentatge de pakistanesos que, per exemple, beuen alcohol en contra de la seva religió, però en canvi no en trobem cap que mengi carn de porc, també prohibit per l'islam. Tenir nòvia també està prohibit, però a Catalunya les tenen perquè volen. Tanmateix, quan són preguntats diuen que la tenen només per casar-se i obtenir papers.

Dones pakistaneses a Catalunya. Dels 40.000 pakistanesos que hi ha a Catalunya, només 3.000 són dones. Els homes normalment arriben sols i, posteriorment, reclamen la vinguda de la seva família pel mitjà del reagrupament familiar. En aquest tema també són importants les diferències econòmiques: com que aquí les despeses per mantenir-se són més altes que al Pakistan, la meitat de les dones que han vingut ho han fet a través dels immigrants que disposen de negoci; en canvi, als treballadors per compte aliat els resulta més difícil reunir els requisits per fer la reagrupació i mantenir la seva família.

Només hi ha 300 dones pakistaneses donades d'alta a la Seguretat Social com a treballadores en actiu perquè una dona treballadora està mal vista. En teoria, els homes pakistanesos reconeixen que cal que treballin, però internament no els

sembla bé. Però entre les dones n'hi ha de molt valentes, que treballen, volen estudiar i trobar-se útils i, desgraciadament, no reben tant suport com caldria. La creació de programes específics per ajudar aquestes dones és important per tal que puguin continuar amb la seva feina i la seva lluita.

També hi ha una part dels pakistanesos que davant la por que les seves filles agafin els costums occidentals i comencin a sortir a les nits, fer-se petons o beure alcohol, volen crear una escola exclusiva per a noies, per tal d'aïllar-les d'aquestes possibilitats. En realitat, però, són els nois i no pas les noies els que majoritàriament adopten aquests comportaments. Malgrat tot, als pakistanesos els obsessiona la idea d'evitar aquests comportaments i protegir les seves filles.

Rumors sobre la comunitat pakistanesa a Catalunya. La forta arribada, els darrers anys, de pakistanesos i d'immigrants d'altres països a Catalunya, ha fet aparèixer rumors i comentaris que potser són vàlids en referir-se a altres col·lectius, però no pas al dels pakistanesos. Per exemple, molta gent creu que el negoci dels pakistanesos tenen algun benefici especial pel qual no paguen impostos, però, en realitat, aquests són els mateixos que per als autòctons.

De vegades es comenta que els venedors pakistanesos de flors i de cerveses estan controlats per alguna màfia; però, realment, els qui es dediquen a aquest tipus de venda ambulants ho fan de forma totalment individual.

Un altre rumor estès ha estat que els pakistanesos tenien pisos per oferir "llits calents" que es llogaven per hores. Tot al contrari, el temperament i caràcter pakistanès no s'avé de cap manera amb aquest tipus de comerç, ja que es tracta de gent extremadament treballadora i honesta, incapaç de comerciar amb la pobresa d'altres.

Integració, llengua i altres aspectes. Desgraciadament, és difícil que els propers anys es resolgui la situació d'aïllament ideològic dels pakistanesos immigrants. Avui dia

no hi ha gaire contacte ni diàleg amb la gent autòctona. Per part dels pakistanesos no hi ha un esforç real d'integració: es mouen dins dels seus comerços, amb la seva gent i en la seva cultura. El diàleg, d'altra banda, difícilment seria possible ja que el 65% dels pakistanesos que viuen a Catalunya no parlen català ni castellà i, en realitat, el 50% tampoc no té intenció d'aprendre cap de les dues llengües.

L'aïllament cultural també és manifest: a casa, el 70% veu algun drama o alguna obra de teatre pakistanesa, o una pel·lícula de Bollywood a través de les emissions pakistaneses per satèl·lit, però mai la televisió d'aquí, ni les cadenes autonòmiques ni les estatals. En el cas de famílies senceres, la xifra puja fins al 95%.

Contràriament al que pugui semblar, però, els pakistanesos, tot i no posar interès en els afers autòctons, no volen, en principi, tornar al seu país. La seva idea és quedar-se aquí. Fins i tot en el moment actual en què les condicions laborals no són favorables i que no es podrà trobar tanta feina per mantenir la família, hi ha 3.000 casos de reagrupament familiar pendents de resolució a l'ambaixada d'Espanya al Pakistan, de forma que, amb tota seguretat, encara vindran més persones.

Per accelerar la integració, el Govern català hauria de parlar directament amb la comunitat pakistanesa, no sempre a través dels seus representants destacats en l'àmbit polític o religiós. És important que la gent percebi directament els esforços que es fan per oferir-los noves possibilitats. Pel costat positiu, els pakistanesos troben que Catalunya és un lloc acollidor, la societat catalana és oberta i tolerant i no tenen conflictes. No se senten criticats per la seva religió o la roba, i aquest respecte és mutu. Aquí tenen xarxes socials ben establertes, com ara associacions, editen tres diaris en urdú, tenen informatius propis també en urdú a BTV, i una ràdio –Radio Pakcelona– que emet per Internet. També disposen d'alguns moviments culturals, i existeix un grup d'intel·lectuals que inclou un grup de poetes que, de vegades, fan reunions per recitar la seva poesia.

Però, en general, no es percep que els propers anys hi hagi una perspectiva d'integració fàcil d'aquest col·lectiu. Potser en les properes generacions hi hagi més expectatives ja que els joves estan més oberts a noves influències, però caldrà un esforç molt intens i molt específic dirigit cap a aquesta comunitat per part de les autoritats, ja que les característiques d'aquest poble fan que els ajuts i els programes dirigits a la seva integració de vegades passin desapercibuts per la població. ●

Nota

1. Tot i que hi ha excepcions, la majoria de grups polítics pakistanesos establerts a Barcelona són religiosos.